

АНГАЖИМЕНТ ЗА СЪДЕБНАТА РЕФОРМА

(Адриан Н. Илиев)

Предизвикателството на „Правосъдие за всеки“ към водещите политически формации, които се поканват в рамките на кампанията „**Поеми ангажимент за Съдебната реформа**“ да отговорят на **13** актуални въпроса във връзка с Правосъдието, ме мотивира да дам и своите отговори – като юрист с изразено през годините отношение по сходни ключови въпроси. Въпреки, че не съм „политическа формация“, а само съм номиниран от **ДЕОС** и **Коалиция „Движение Да България“** в **23^{ти} МИР** в София **[16] (12)**, намирам инициативата за много полезна и представям своята гледна точка по темата.

1. Като отговорна политическа сила, заявила готовност да бъде парламентарно представена, определяте ли съдебната реформа като основен свой приоритет?

Да

Категорично потвърждавам тезата на **Христо Иванов**, че трябва „*да изчистим Съдебната система, а тя ще изчисти всичко останало*“. Личното ми убеждение като юрист е, че именно корупцията (т.е. неправилното и не в обществен интерес функциониране на държавните органи и институции) води до най-големите щети за нашето общество; и, че осъществяването на адекватна Съдебна реформа (утвърждаваща върховенството на закона) ще бъде предпоставка за разрешаване на по-голямата част от съществуващите проблеми. Най-просто казано, пари има, при това много! Проблемът е, че се краде почти всичко и в настоящите условия няма кой да пресече този процес. Това е така, защото Съдебната система (своеобразният „черен дроб“ на обществото) практически не функционира и не може да прочисти заливащата ни корупционна отрова.

2. Ако станете част от българския парламент ще инициирате ли процедура за изменение на Конституцията на Република България по предложенията на Инициатива „Правосъдие за всеки“, а именно:

* Въвеждане в Конституцията на длъжността заместник-главен прокурор за борба с корупцията във висшия управленски ешелон на държавата, който е независим от главния прокурор. Той оглавява антикорупционна прокуратура към ВКП, която да разследва, привлича към отговорност и поддържа обвинения за корупционни престъпления и престъпления по служба, извършени по високите етажи на държавната власт.

Да

Държавното обвинение определя цялостната политика за борба с престъпността, в т.ч. и с тежката корупционна престъпност. Именно от там тръгват повечето беди за страната ни – както е казано, „*рибата се вмирисва откъм главата*“. Отсъствието на дори **1 /един/** разкрит случай с тежка корупция по високите етажи на властта е ясен индикатор за това, че Прокуратурата в този вид не функционира. Простото въвеждане обаче на заместник-главен прокурор за борба с

едрата корупция няма да реши проблема. Необходим е детайлен и многостепенен контрол върху дейността на Прокуратурата, и механизми за търсене на отговорност, ако определени правомощия не бъдат изпълнени или се изпълнят не в интерес на Правосъдието. Дори най-обикновеният касиер на сергия за вестници подлежи на контрол, какъвто за Държавното обвинение просто ... няма! Това не е пропуск, а директна индикация за политическата воля на „архитектите“ на днешна България да си осигурят безнаказаност за ограбването на страната ни.

* Премахване на методическото ръководство на главния прокурор върху дейността на всички прокурори или уточняване на конституционния текст, като се определят вида, параметрите и начинът на прилагане на това ръководство. Същото може да бъде само във вид на задължителни инструкции – общо по прилагането на закона и задължително за всички прокурори по принцип.

Да

Недопустимо е в условията на демократично общество и правова държава да съществуват „секретна“ (каквато беше до неотдавна) и „вътрешноведомствена“ (каквато продължава да е) подзаконова нормативна уредба – при това на толкова съществени обществени отношения, каквито са свързаните с Прокуратурата. В продължение на поставения въпрос, считам, че е крайно време да се уреди подробно и на законово ниво Досъдебното производство, с особен акцент върху т.нар. „предварителни проверки“, които към настоящия момент продължават да тънат в непрогледна тоталитарна непрозрачност, безконтролност и безотговорност. Както всеки колега би потвърдил, най-съществените неща в наказателното производство се случват именно там – в Досъдебното производство! В този смисъл – защо според вас то е оставено без законова уредба? Това също не е никакъв неволен пропуск!

* Намаляване на парламентарната квота във Висшия съдебен съвет от 11 на 5 членове, като кандидатурите да постъпват от професионални, съсловни и граждански организации.

Да

Категорично въпросите на съдиите трябва да бъдат решавани преди всичко от съдии – в който смисъл са препоръките и на всички утвърдени международни юридически форуми. Това ще гарантира независимост и стабилност на Съдийското съсловие, което е от ключово значение за Правосъдието. Не така обаче стои въпросът при Прокуратурата – там „гражданската квота“ трябва да е малко по-голяма от „професионалната“, тъй като общественият надзор и контрол спрямо Държавното обвинение е пряка гаранция за това, че наказателната политика на Държавата ще се осъществява в интерес на Обществото. В противен случай се сблъскваме с една анонимна, непроницема и безконтролна прокуратура, каквато е характерна единствено за тоталитарните общества. И не на последно място – включването в процеса по номиниране на широк кръг заинтересувани страни (професионални, съсловни и граждански) ще увеличи възможностите на обществото да влива нови идеи в Правосъдието и ще осигури по-висока степен на прозрачност, каквато днес е повече от необходима.

* Намаляване на мандата на членовете на ВСС от 5 на 3 години, без право на повторно избиране.

Не

Вместо намаляване продължителността на мандатите, е по-ефективно въвеждането на „постепенни“ или „перманентни“ избори, при които редовно се номинират малък брой членове, а останалите продължават да действат. Така в никой момент не се променя изцяло съставът на съответния орган и се осигурява стабилност и приемственост. По-продължителните мандати на членовете на **ВСС** от друга страна ще осигурят тяхната по-голяма независимост от опитите на изпълнителната и законодателната власт да влияят върху Правосъдието. Вместо да намаляваме мандатите им (непригодният член на един орган може да бъде непригоден както за

дълго, така и за кратко), е по-добре да се концентрираме в критериите, по които номинираме и избираме тези лица. Така ще се повиши качеството на съответните органи, което всъщност е и нашата обща цел, нали така?

* Намаляване на мандатите на главния прокурор и на председателите на ВКС и ВАС от 7 на 5 години.

Не

Ключовите позиции на т.нар. „тримата големи“ в Правосъдието е оправдано да имат по-дълги мандати, за да се осигури стабилност и да се пресекат опасностите от политическо въздействие или налагане на популистки интереси. Не е оправдано обаче „тримата големи“ да са освободени от адекватен мониторинг и контрол на дейността им. Именно в това (отделно от критериите за номиниране и избиране) трябва да се концентрират усилията, а не в намаляване на мандатите. Така ще се отправи предупреждение, че тези лица или трябва да спазват закона и да служат на Правосъдието, или са застрашени от прецизни, детайлни и постоянно действащи механизми за тяхното изобличаване и привличане към отговорност (ако изобщо са успели да преминат през филтъра за тяхната пригодност).

* Изменение на чл. 120 от Конституцията, с цел да се премахне възможността чрез закон да се изключват от съдебен контрол дадени административни актове.

Да

Съдебният контрол е ключова гаранция за правилното функциониране на Държавата и ограничаване възможностите ѝ да упражнява произвол спрямо гражданите. Когато един административен акт засяга нечий права и законни интереси, няма никакъв аргумент срещу възможността той да търси справедливост. Претоварването на Съдебната система не бива да се „лекува“ чрез отказ от правосъдие (което между другото е нарушение и на фундаментални правови принципи, по които нашата страна се е задължила многократно в международен план).

3. Какви са мерките, с които представляваната от вас политическа сила възнамерява да съдейства съдебният процес да стане:

– по-бърз	чрез равномерно разпределяне на натовареността между магистратите
– по-ефективен	чрез засилване специализацията на магистратите в по-големите съдилища
– по-справедлив	чрез отговорност на магистратите за голям брой отменени техни актове
– по-прозрачен	чрез автономна електронна система за случайно разпределяне на делата

4. Възнамерявате ли да работите за въвеждане на електронното правосъдие, с какви мерки и в какви срокове?

Категорично въвеждането (и разширяване прилагането) на електронни системи в Правосъдието ще реши някои от ключовите въпроси, свързани с натовареността, достъпността, бързината и прозрачността, и не на последно място – с невъзможността за отклоняване от утвърдените правила и процедури. Това обаче не може да се случи бързо – най-вече поради изключително грешната и порочна посока, в която е движено т.нар. „електронно управление“ в продължение на последните **15** години. Базирането на несвободен софтуер, собственост на чуждестранни компании, забраняващи дори да знаем как функционира този софтуер, нежели да го адаптираме за нашите специфични нужди, прави електронното управление извънредно скъпо, трудно за въвеждане и лишено от всякакви гаранции за неговата сигурност. В този смисъл, цялостна електронизация на Правосъдието е малко вероятно да се случи в рамките на един пълен мандат, дори и при наличието на политическа воля за това. Могат обаче в рамките на срокове от порядъка на **6** месеца да бъдат въведени някои ключови електронни решения –

каквото е например случайното разпределяне на делата. За това е необходим само един обикновен софтуерен генератор на „случайни числа“, базиран примерно в Министерството на правосъдието и криптиран срещу неоторизирано вмешателство чрез паролите да кажем на председателите на **ВКС**, **ВАС** и **ВАДвС**, които да могат да го отключват само тримата заедно.

5. Считате ли, че реформата в българската Адвокатура, в посока на осигуряване на реалното ѝ самоуправление, прозрачност в дейността и отговорност е неразделна част от цялостната съдебна реформа?

Макар да не е част от Съдебната власт, Адвокатурата категорично е част от Правосъдието и като такава отчаяно се нуждае от своята независимост, гарантираща професионална защита за правата и законните интереси на гражданите. В този смисъл, предоставянето на възможност ВАДвС да сезира Конституционния съд, е стъпка в правилната посока. Необходимо е обаче цялостно обновяване на Адвокатурата в посока открояване функциите на тази професия, утвърждаване стандартите за нейното упражняване и отграничаването ѝ от други дейности (нотариална, счетоводна, юрисконсултска). Във връзка с последното предложените изменения и допълнения в ЗАДв. не са най-добрият пример, но са отправна точка за размисъл.

6. Смятате ли че главният прокурор трябва да се отчита за дейността си пред Народното събрание редовно и по конкретни поводи и при каква процедура? Следва ли и под каква форма да се уреди отделно дисциплинарната отговорност на главния прокурор за увреждащи върховенството на правото или престижа на съдебната власт, действия или бездействия, свързани с цялостното ръководство на прокуратурата? Считате ли направените изменения в ЗСВ в тази връзка за достатъчни?

Реформите, които трябваше да се случат чрез цитираните изменения и допълнения на **ЗСВ**, бяха удавени в т.нар. „исторически компромис“, и ограничени до рамките на „удобното“ за системните политически сили. Категорично (както стана дума по-горе) дейността на Главния прокурор (и на Прокуратурата като цяло) трябва да бъде подложена на детайлен мониторинг и контрол (като тук изключвам оперативните дейности по конкретни неприключили разследвания, за които следствената тайна е от съществена важност). Главният прокурор безспорно трябва да бъде застрашен от осъществяването на дисциплинарно производство, ако възникне съмнение за неговия интегритет (почтеност) и дори да бъде привлечен към наказателна отговорност, ако се установи, че е упражнил правомощията си не в интерес на Правосъдието.

8. Каква законодателна промяна е необходима според вас, за да се намали чувствително огромният брой наказателни преследвания, погасени по давност? Трябва ли да носят лична дисциплинарна и административна отговорност магистратите, по чиято вина това се случва системно?

Голяма част от колегите-магистрати, които не могат да обработят постъпващите при тях дела, са поставени в нечовешки служебни условия и просто не могат да се справят. Не може да се търси отговорност, ако преди това не са създадени разумни условия и не са дадени гаранции за адекватно кариерно развитие. Трябва на първо място да се реши въпросът с неравномерното разпределяне на натоварването, а след това – и с опасността срещу конкретния магистрат да бъде упражняван „служебен“ натиск заради желанието му да действа съгласно закона и доказателствата по делото. Едва на следващ етап може да започне да се търси отговорност за необосновани забавяния; не само дисциплинарна и административна, но и наказателна (в действащия НК и сега съществува такъв състав, макар почти никога да не е прилаган).

10. Считате ли, че е нужно да се извършат независими разследвания по парламентарна процедура за наличие на данни за извършени и други престъпни деяния и от други лица около фалита и последващото ликвидиране на активите на КТБ, освен тези, за които има повдигнати обвинения; както и около възникването и изпълнението на задълженията на „НЕК“ АД към руската компания „Атомекспортстрой“ по случая АЕЦ „Белене“, с резултатите от които да бъде сезирана прокуратурата?

– Ако отговорът ви е положителен, моля посочете действията и мерките, чрез които възнамерявате да постигнете максимален ефект, както и в какъв срок.

Бих искал отговорът ми на този въпрос да е „Да“, но истината е, че Народното събрание в днешния му състав (или в предполагаемия след изборите от **26.03.2017 г.**) не разполага и няма да разполага с необходимия капацитет. В този смисъл аз бих апелирал за друго – да се ползват съществуващите инструменти на ЕС за подпомагане на нашето Правосъдие от следствените органи на партньорски европейски държави, които да осъществят „мега-разследванията“ съвместно с българските си колеги. Факт е, че в България срастването между Мафията и Държавата е достигнало до такива размери, че без „външна намеса“ подобни разследвания или няма да се случат изобщо, или ще се случат с единствената цел да бъдат разчистени задкулисни сметки.

11. Считате ли, че е нужно да се извърши щателна предварителна проверка на фактите и обстоятелствата, станали известни от записите по случая „Яневагейт“, като се изследват посочените връзки и неправомерни действия на замесените в тези разговори лица, независимо от общественото им положение и властови позиции? Следва ли да се предприеме процедура за временно отстраняване от длъжност на замесените лица, ако има основателни съмнения, че същите могат да повлияят на обективното и пълно разследване. Дали този скандален случай, според вас, представлява ярък пример за грубо нарушаване на принципа за разделение на властите, независимостта на съдебната система, като и на принципите на правовата държава, която да се управлява според Конституцията и законите на страната?

– Ако отговорът ви е положителен, моля посочете подходящите мерки, които представляваната от вас политическа сила ще приложи в мандата си като парламентарно представена, за да се гарантира спазване принципа на разделение на властите и независимостта на съдебната система.

Категорично такова разследване трябва да се осъществи, а временното отстраняване от длъжност на всичките (евентуално) замесени лица трябваше да се случи още на следващия ден. Няма съмнение, че изтеклите записи са ярък пример не просто за нарушено разделение на властите, засегната независимост на Съдебната система и потъпкване на Правовата държава, но и за утвърденото (основателно) чувство на Мафията, че тя е истинският господар на България! В противен случай подобни неща нямаше да бъдат изречени толкова безгрижно, в прав текст, включително и по телефоните на част от участниците. Тук отново твърдя, че подобно разследване няма да може да се случи в български условия, ако не се приложат партньорските механизми на ЕС за осъществяване на съвместно, международно разследване.

12. По какви критерии ще предложите и подкрепите личности за членове на състава на новия ВСС?

Бих искал да се приложат само три прости, проследими и трудно оспорими критерия, като третият от тях за мен е определящ: **1)** какво е образованието и допълнителната квалификация на кандидата; **2)** какъв е практическият опит на кандидата в сферата на Правосъдието; и **3)** какви конкретни действия е осъществил кандидатът за утвърждаване Върховенството на закона. Не искам да слушам никакви обещания, нито да участвам в измерване на моралната пригодност на кандидатите (най-малкото, защото обещанията и моралът трудно се поддават на

доказване). Какво конкретно кандидатът е направил в обективната действителност, е определящо за мен. То не може да се изопачи и говори само за своя автор.

13. Предвиждате ли и в какви срокове промени в ГПК относно процедурата по издаване и обжалване на заповеди за незабавно изпълнение по чл. 417 от ГПК и осигуряване на ефективна защита по съдебен ред на правата на гражданите?

Когато бъдещият Омбудсман **Мая Манолова** излъга от трибуната на Народното събрание, че Заповедното производство е „евроизискване“ и осигурява „баланс“ между интересите на кредиторите и длъжниците (виж стенограмата от **266^{то}** пленарно заседание от **27.06.2017 г.**), с присъщата си откровеност „острието на **БСП**“ все пак призна как това производство *„гарантира, че няма да бъдат извършени никакви действия, които да осуетят вземането на такова дружество“* (примерно банка). Категорично, чл. **417** от **ГПК** трябва да се отмени в днешния му вид, защото в противен случай всяка банка може да разори когото си поиска и да го остави да търси правата си с години след това (ако изобщо този човек е в състояние да се организира и да плати за адвокати, за държавни такси и т.н.). Нещо повече – днес дори всеки обикновен мошеник с помощта на един не особено удачен фалшификат на подписа ви върху неистински Запис на заповед може да се възползва от чл. **417** и да разпродаде имуществото ви, преди изобщо да можете да направите каквото и да било. Дори само една нотариална заверка на подписа би ограничила чувствително възможностите за подобни измами.

Адриан Н. Илиев

- роден през **1979** г. в гр. **София**
- адвокат (**САК**); договори, дружества, информационни технологии
- юридически експерт в **Конфедерацията на труда „Подкрепа“**
- арбитър в **Националния институт за помирение и арбитраж**
- учредител на **Фондация „Интерактивна България“**
- автор на www.Advocati.org и www.SwitchFree.eu